

KAIVOSLAIN UUDISTAMINEN

Mining Finland ry edistää suomalaisen kaivosteknologian ja -palveluiden vientiä kansainvälisille kaivosmarkkinoille samalla, kun se nostaa Suomen maakuvaa kestäväen kaivostoiminnan maana ja houkuttelee kansainvälisiä sijoituksia yrityksiin ja malminetsintään.

Yhdistys on huolestunut kaivoslain uudistuksen vaikutuksista kestäväen ja ennustettavaan malminetsintään ja kaivostoiminnan toimintaympäristöön kuntien kaavoitusmonopolin sekä malminetsintään luvituksen määräaikaaisuuden vuoksi. Toteutuessaan näillä muutoksilla tulee olemaan merkittäviä seurauksia Suomen ja Euroopan unionin resurssiomavaraisuuteen ja teollisuuden arvoketjuihin sekä investointien houkuttelemiseen.

Suomen kiinnostavuus investointikohteena heikkenee

Venäjän sotatoimien myötä kansainväliset sijoittajat ovat herkempiä Suomen geopolittiselle sijainnille ja riskin kohotessa he odottavat sijoituksilleen korkeampaa tuottoa. Kaivoslain uudistus tulee heikentämään Suomen kaivannaisalan toimintaympäristön ennakoitavuutta siirtäessään päätäntävaltaa kunnille. Tämä asettaa kunnat merkittäviksi päättäviksi huoltovarmuuden ja resurssiomavaraisuuden näkökulmasta, joka käsittää Suomen lisäksi Euroopan omavaraisuuden kriittisten raaka-aineiden saatavuudessa.

Resurssiomavaraisuus

Koronapandemian aikana havaittiin, että EU:n keskeiset teollisuudenalat, kuten ajoneuvo-, teräs-, ilmailu- ja avaruusteollisuus, tietotekniikka, terveydenhuolto ja uusiutuva energia, ovat riippuvaisia unionin ulkopuolelta tulevista toimittajista ja monet arvoketjut muualta tulevista raaka-aineista. Eurooppa on riippuvainen Kiinasta saatavista harvinaisista maametalleista sekä Venäjältä tuodusta lannoitteista ja fosfaattiyhdisteissä käytetystä raaka-ainesta, jonka osuus alueella käytetystä raaka-aineesta on 20 %. Vihreä siirtymä ja digitalisaatio lisäävät entisestään unionin alueelta saatavien raaka-aineiden tarvetta. Geopolittisen tilanteen kiristyminen korostaa kriittisten raaka-aineiden saatavuutta ja taloudellista sekä strategista merkitystä Euroopan unionin kannalta.

Resurssiomavaraisuus Suomen ja EU:n alueella vähentää geopolittistä riskiä sekä lisää raaka-aineiden vastuullista hankintaa. Kysynnän lisääntyminen lisää painetta raaka-aineiden saatavuudelle, jotka on otettava sieltä mistä ne saadaan, mikäli omalla alueella ei ole tuotantoa. Malminetsintä- ja kaivosyhtiöt noudattavat Suomessa korkeaa yhteiskunta- ja ympäristövastuuta, jotka ylittävät jo nyt huomattavasti nykylainsäädännön asettamat vaatimukset. Olisi kestäväntöntä, mikäli tätä pohjaa rapautetaan ja avataan tuontia kestäväntömällä ja epäeettisellä tavalla tuotetuille raaka-aineille.

Kuntien kaavoitusmonopoli siirtää vastuun EU:n huoltovarmuudesta kunnille

Kaavoituksella on vahva rooli kunnan kehityksen määrittelemisessä ja sen avulla voidaan ratkaista maankäytön ristiriitoja toimintojen sijoittelulla. Kaavoituksella pyritään lisäämään kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia malminetsintä- ja kaivoshankkeisiin kuulemisten ja valitusmahdollisuuksien myötä. Malminetsintähankkeilla on jo nyt pitkäjänteiset lausunto- ja keskusteluyhteydet paikallisten sidosryhmien kanssa.

Sidosryhmien kannalta keskustelu voi päinvastoin mutkistua erityisesti siinä tilanteessa, jossa hanke sijaitsee useamman kunnan alueella. Näissä tapauksissa kuntien tahtotilan tulee olla yhteneväinen alueen kehittämisen suhteen.

Ulkomaiset sijoittajat tulevat näkemään kuntien päätösvallan malminetsintä- ja kaivosprojektien riskiä nostavana. Kuntien kaavoitustahto tulee varmistaa ennen malminetsintähankkeiden aloittamista, joka hidastaa hankkeiden aloittamista. Laajassa mittakaavassa tarkasteltuna kuntien kaavoitusmonopoli siirtää Euroopan unionin ja Suomen raaka-aineomavaraisuuden, huoltovarmuuden ja teollisuuden arvoketjujen häiriöttömän toiminnan kunnan kaavoituksen arvioitavaksi ja päätettäväksi.

Luonnonsuojelualueiden malminetsintäkielto

EU:n biodiversiteettistrategiassa tavoitellaan suojeltavaksi 30 % Suomen pinta-alasta, joka on kunnianhimoinen tavoite ja vaikuttaa alueiden maankäyttöön sekä lisää riskejä toimintojen sovittelusta syntyville riskeille. Toteutuessaan malminetsintäkielto näillä alueilla estäisi perustutkimuksen tekemistä ja Suomen sekä EU:n raaka-aineomavaraisuuden selvittämistä.

10-vuotisleikkuri

Malminetsintähankkeet ovat pitkäjänteisiä projekteja, joiden pituus lupaavissa kohteissa on kymmeniä vuosia. Malminetsintäluvan kymmenen vuoden aikaraja ja 12 kuukauden varausaika eivät takaa riittävää aikaa kohteen malmipotentialin selvittämiseen muun muassa siitä syystä, että herkissä kohteissa malminetsintä on sallittua vain talviaikaan maaston kulumisen ehkäisemiseksi. Näissä tilanteissa pystytään tekemään tutkimustyötä vuosittain tehokkaasti vain muutamien kuukausien ajan.

12 kk:n varausaikaa voidaan pitää lyhyenä perusteellisten ja huolellisten alustavien geologisten tutkimusten suorittamiseen. Tämä saattaa johtaa tilanteeseen, jossa yritys päätyy tekemään malminetsintälupahakemuksen perustuen puutteelliseen selvitykseen. Kymmenen vuotta on 2,5 valtuustokautta, jonka aikana malminetsintää tekevä ja investointeja suunnitteleva yhtiö ei voi saada kuntaa sitovaa päätöstä mahdollisen kaivoksen kaavoituksesta varsinkaan, kun mahdollisen esiintymän tarkempaa sijaintia ei tiedetä etukäteen.

Mikäli alueella toiminut yhtiö päättää malminetsinnän luvan raukeamisen jälkeen, tulee lupaavalle kohteelle joku toinen yhtiö jatkamaan työtä. Tällöin maanomistajien saamat korvaukset putoavat, mikä ei ole heidän etunsa.

Pitkälle edennyt projekti voi houkuttaa alueelle ulkopuolisia maanostajia, joka voi johtaa kiinteistöjen odottamattomaan arvonnousuun. Ensimmäisiä merkkejä maanomistuksella spekuloidusta sijoittajista on jo nähty, kun sijoittaja on ostanut maata käypään hintaan ja myy niitä eteenpäin 50–100 % kalliimmalla. Paikallisten kannalta tämä häiritsee normaalia asunto- ja kiinteistömarkkinaa hintoja vääristämällä. Hinnoilla spekulointi nostaa myös korruptioriskiä.

Yhteenveto

Lakiehdotus ei vaikuta perustuvan tutkimustietoon, kuten väitetty kiinteistöjen arvon lasku malminetsintäalueilla. Esityksen puutteellinen valmistelu tulee ilmi myös esityksen tausta-aineistossa käytetystä asenteellisesta terminologiasta (esim. kaivosvaraus, jollaista ei ole olemassakaan).

Nähdäksemme lakiehdotus on puutteellisesti valmisteltu ja erityisesti muuttuneessa maailmantilanteessa se olisi syytä palauttaa uuteen valmisteluun.

Lain puitteissa tulisi olla mahdollista toteuttaa laadukasta, vastuullista ja eri sidosryhmien intressit huomioivaa malminetsintää ja kaivostoimintaa, joka varmistaa tulevaisuuden huoltovarmuuden ja raaka-aineiden saatavuuden niin Suomessa kuin Euroopan unionissakin.